

שמואל מושח אחד מבני-ישי למלך במקום שאול,
רוח רעה באה לשאול, דוד נשלח לנגן לשאול (פרק טז)

ספר שמואל-א

לא

טז

יב

ט

ד

א

פרק
טז

שמואל

שמואל

דוד

המלך שאול

כח-לא

במלחמה מול
הפלשתים
בגלבוה

שאול ובעלת
האוב

טז-לא

קנאת שאול בדוד
מרדף אחר דוד ואנשיו

טז

שאול אינו
מציית לשמואל
במלחמת עמלק
עונשו הכבד

יג-יד

שאול
ובנו יונתן
במלחמה מול
הפלשתים
במכמש

יא

מוביל את העם
לישועת אנשי
יבש-גלעד
מנחש מלך עמון

ט-י

מחפש אתונות
ומוצא מלוכה

על המלך דוד בספר שמואל-א

כג-לא

נדודי דוד עם
אנשיו בברחם
מפני שאול

יח-כב

דוד חתן המלך
נסיונות שאול להורגו

יז

דוד וגלית

טז

נמשח
למלך
מנגן
ונושא כליו
של שאול

תקציר פרק טז

פרקנו מספר על המלכת המלך החדש, דוד, וכיצד הוא הגיע לארמון, עוד לפני שנהיה מלך בפועל.

דבר ה' לשמואל ה' פותח את הפרק בקריאה לשמואל שעליו להפסיק להתאבל ועליו להמליך את המלך הבא. שמואל חושש ששאל יפגע בו, אך ה' נותן בידו תשובה הגונה ששמואל יוכל לומר לשאל: "עָגַלְתָּ בְּקֶרֶת בְּיָדְךָ וְאַמְרָתָּ לְזַבְחַם לַה' בְּאֵתִי". ה' שולח את שמואל למשפחה מסוימת ואומר לו בפירוש: "וְאַנְכִי אוֹדִיעֶךָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וּמִשְׁחָתָּ לִי אֶת אֲשֶׁר אֶמַר אֵלֶיךָ".

שמואל מחפש את המלך שמואל עושה כמאמר ה' והולך לכיוון בית לחם יהודה. זקני העיר נחרדים למראהו של שמואל והוא עונה להם כפי שה' אמר לו: "וַיֹּאמֶר שְׁלוֹם, לְזַבְחַם לַה' בְּאֵתִי". וכך הוא מזמין אותם אל הזבח. לזבח מגיעים גם ישי ומשפחתו. שמואל רואה את אליאב הבכור ומיד מכריז: "אֵךְ נִגְדָה ה' מְשִׁיחוֹ". ה' אומר לשאל לא לבחור לפי "מְרָאֵהוּ" ו"גְּבֹהַ קוֹמָתוֹ", אלא "ה' יִרְאֶה לְלֵבָב". בניו של ישי עוברים בזה אחר זה, אך ה' לא אומר שאחד מהם הוא המלך. אחרי ששמואל מסיים לעבור על הילדים של ישי, הוא תוהה האם אחד הילדים חסר. ישי נזכר שהקטן לא נמצא: "עוֹד שָׂאֵר הַקָּטָן וְהִנֵּה רֹעֵה בְּצֹאן". כאשר דוד, הבן הקטן, מגיע, ה' מבהיר לשמואל שהוא המלך הנבחר. כעת שמואל יודע מיהו המלך הנבחר.

שמואל ממליך את המלך ורוח רעה שורה על שאל שמואל ממליך את דוד ורוח ה' שורה על דוד מעתה והלאה. אלא שמעתה רוח רעה תוקפת את שאל. הרוח הרעה אינה באה סתם כך אלא היא מאת ה'. העבדים רואים את המלך שאל במצב הזה ומציעים לו להביא נגן שיעזור להבריח את הרוח הרעה. שאל מתרצה להצעת עבדיו ומבקש מהם: "רְאוּ נָא לִי אִישׁ מִיֵּטִיב לְנֶגֶן וְהִבִּיאֹתֶם אֵלַי". אחד מהנערים מכיר נער אחד: "הִנֵּה רְאִיתִי בֶן לְיִשִׁי בֵּית הַלְחָמִי יֹדֵעַ נְגִן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מְלַחֵמָה וְנִבּוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֵר וְה' עִמּוֹ". שאל שולח שליחים לבית ישי ודוד עובר לארמון שאל. הנגינה של דוד בכינור מרגיעה את הרוח הרעה וגורמת לשאל להרגיש טוב יותר.

ה' שולח את שמואל למשימה, שמואל מתלבט האם ללכת למשימה (א-ג)

שמואל

פס' ב. וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל:

אֵיךְ אֵלֶיךָ?! וְשָׁמַע שְׂאוּל וַיְהַרְגֵנִי!

(הרי שאול יהרגני כי במעשה זה איחשב למורד במלכות !!)

ה'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׁמוּאֵל:

עַד מָתַי אֶתָּה מְתַאֲבֵל אֶל שְׂאוּל?!
וְאֲנִי מְאַסְתִּיו מִמֶּלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל!

מֵלֶא קֶרֶןֶךָ שֶׁמֶן (=קרן חלולה של בע"ח הממולאת בשמן-זית)

וְלֶךְ אֲשַׁלְחֶךָ אֶל יוֹשֵׁי בֵּית-הַלְחָמִי,

כִּי רָאִיתִי בְּבָנָיו (באחד מבניו) לִי מֶלֶךְ (א)

(ה' מייעץ לשמואל להסוות את המטרה האמיתית של הליכתו כדי שיוכל לקיים משיחה בסתר)

וַיֹּאמֶר ה':

עֲגֹלַת-בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ,

וְאָמַרְתָּ לְזִבְחַ לַה' בָּאֲתִי (=תאמר להם שבאת לבית-לחם כדי להקריב קורבן לה')

וְקִרְאתָ לְיוֹשֵׁי בְּזִבְחַ, וְאָנֹכִי אֹדִיעֶךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה (=עליך לחכות להוראתי)

וּמְשַׁחַתָּ לִי אֵת אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ (ג)

שמואל מגיע לבית-לחם (ד-ה)

שמואל

וַיַּעַשׂ שְׁמוּאֵל אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר ה',
וַיָּבֵא בֵּית-לָחֶם.

וַיֹּאמֶר: (באתי ל:) שְׁלוֹם,

לְזִבַּח לַה' בְּאַתִּי, הִתְקַדְּשׁוּ. (=הטהרו)

וּבְאַתֶּם אֶתִּי בְּזִבַּח

(השתתפו עמי בסעודה בא אוכלים מבשר הקורבן)

זקני בית-לחם

וַיִּחְרְדוּ (=באו במהירות ובבהלה) זְקֵנֵי-הָעִיר לְקִרְאתוֹ,

וַיֹּאמְרוּ (אחד מהזקנים, אולי ישי):

שָׁלֹם בּוֹאָךְ? (האם באת לעניין טוב, או לעניין לא טוב?)

שמואל בבית-ישי (ה-יג)

וַיִּקְדֹּשׁ אֶת יִשְׁרָאֵל וְאֶת בְּנָיו (=נתן להם הוראה להיטהר ולהתכונן שהרי הם חייבים להשתתף בזבח), וַיִּקְרָא לָהֶם לְזִבְחָהּ, וַיְהִי בְּבוֹאָם:

<p>תגובת ה' (קובע מי לא ראוי להימשח, ומי ראוי)</p>	<p>תגובת שמואל (בקשר לבן המועג לפניו)</p>	<p>ישי (מציג את בנו לפני שמואל)</p>
<p>פס' ז. וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׁמוּאֵל: אֵל תִּבֹּט אֶל מְרִאֵהוּ וְאֶל גְּבַה־קוֹמָתוֹ, כִּי מֵאַסְתִּיהוּ (=כי לא בחרתי בו) כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם (=לא מה שיראה האדם הוא הנכון) כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיִם, וְה' יִרְאֶה לְלֵבָב (האדם מביט למראה חיצוני ומחליט לפיו, ואילו ה' קובע לפי הלב, לפי פנימיותו של האדם. השימוש במילה "מאסתיהו" נועד להזכיר לשמואל את שאול שמאס בו ה' למרות מראהו וגבה קומתו, יש ללמוד מכשלונו של שאול ולא לבחור באליאב למלך</p>	<p>פס' ו. וַיִּרְא אֶת אֱלִיאָב וַיֹּאמֶר: אֵךְ נִגַּד ה' מְשִׁיחוֹ (=אין זה אלא, שלפני ה' עומד מי שנועד להיות משוח מטעמו למלך)</p>	
<p>וַיֹּאמֶר: גַּם בָּזָה לֹא בָחַר ה'. (לא ברור האם שמואל אומר משפט זה לישי, או ה' אומר משפט זה לשמואל)</p>	<p>פס' ח וַיִּקְרָא יִשְׁרָאֵל אֶל אֲבִינָדָב וַיַּעֲבְרֵהוּ לִפְנֵי שְׁמוּאֵל</p>	
<p>וַיֹּאמֶר: גַּם בָּזָה לֹא בָחַר ה'. (גם במקרה זה לא ברור האם שמואל אומר משפט זה לישי, או ה' אומר משפט זה לשמואל)</p>	<p>פס' ט וַיַּעֲבֵר יִשְׁרָאֵל שִׁמְהָ</p>	

<p>ה'</p> <p>(קובע מי לא ראוי להימשח, ומי ראוי)</p>	<p>שמואל</p> <p>(תגובתו בקשר לבן המוצג לפניו)</p>	<p>ישי</p> <p>(מצייג את בניו לפני שמואל)</p>
 <p>כי האדם יראה לעינים, וה' יראה ללבב</p>	<p>ויאמר שמואל אל ישי: לא בחר ה' באלה.</p> <p>ויאמר שמואל אל ישי: התמו הנערים (=האם נגמרו הנערים, האם אין לך עוד בנים?)</p>	<p>ויעבר ישי 7 בָּנָיו לפני שמואל</p>
	<p>ויאמר שמואל אל ישי: שלחה וקחננו, כי לא נסב עד באו פה (=לא נשב לאכול עד שיבוא לכאן).</p>	<p>ויאמר (ישי): עוד שאר הקטן, והנה רעה בעאן (ומכיוון שהוא קטן ולא חשוב מספיק לא חובא אל הזבח)</p>
<p>ויאמר ה': קום משחהו, כי זה הוא.</p>		<p>וישלח וביאהו, והוא: אדמוני (=עור בהיר, אולי לחיים אדומות) עם (=גם) יפה-עינים, וטוב-ראי</p>
<p>ותעלה רוח-ה' אל דוד מהיום-ההוא ומעלה</p>	<p>ויקח שמואל את קרן-השמן, וימשח אתו בקרב-אחיו (=בתוך חוג משפחתו, ללא נוכחות זרים).</p>	

שמואל חוזר לביתו לאחר המשיחה (ג) ויקם שמואל, וילך הרמתה (=הלך לביתו שבעיר 'רמה').

רוח-ה' סרה משאול ובאה אליו רוח רעה, הצעת עבדיו להיטיב עמו (טו-יז)

וְרוּחַ ה' סָרָה מֵעַם שְׁאֹוּל, וּבָעֲתָתּוֹ (=והייתה מחרידה אותו) רוּחַ-רָעָה מֵאֵת ה'.

עבדי שאול מציעים לו איש מנגן אשר בנגינתו תסור ממנו רוחו הרעה (טו-טז)

וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי-שְׁאֹוּל אֵלָיו:

הֲיֵנָה נָא רוּחַ-אֱלֹהִים רָעָה (=הנה רוח חזקה מאד ברוע שלה) מִבְּעֶתְךָ (=מבעתת אותך, מחרידה אותך, מבהילה אותך),

וַיֹּאמֶר נָא אֲדֹנָיו עֲבָדֶיךָ לְפָנֶיךָ (=תאמר בבקשה לעבדיך הנמצאים כאן לפניך שיעשו מצוותך):

יִבְקֹשׁוּ אִישׁ יָדַע מִנְּגִן בְּכַנּוֹר (=איש בקי בנגינה בכנור, כינור הינו כלי פריטה),

וְהָיָה בְּהִיּוֹת עָלֶיךָ רוּחַ-אֱלֹהִים רָעָה, וְנָגַן בְּיָדוֹ, וְטוֹב לָךְ.

הסכמת שאול (יז)

וַיֹּאמֶר שְׁאֹוּל אֶל עֲבָדָיו: רְאוּ-נָא לִי אִישׁ מִטּוֹב לְנַגֵּן, וְהֵבִיאוּתָם אֵלַי.

דוד נשלח לנגן לשאול ומוצא חן בעיניו (יח-כב)

איש מלחמה

גיבור חיל

יודע נגן

ה' עמו

איש תאר

נבון דבר

אחד מהנערים ממליץ על דוד
בזכות יכולת נגינתו ובזכות מעלותיו (יח)

וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים, וַיֹּאמֶר:
הֲנִיחָה רְאִיתִי בֶן לְיֹשֵׁי בַיִת-הַלְּחָמִי:

יָדַע-נָגֵן,

וְגִבּוֹר-חַיִל (אמין לב),

וְאִישׁ-מְלַחֵמָה,

וְנָבוֹן-דָּבָר (חכם המבין דברים)

וְאִישׁ-תֹּאֵר (בעל מראה נאה),

וְהָ עָמוּ (ולכן הוא מעליח במעשיו).

הסכמת ישי (כ)

פס' כ: וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל חֲמֹר (שעליו טעונים:), לֶחֶם,

וְנֹאד-יִין, וְגֵדֵי-עֲזִים אֶחָד,

וַיִּשְׁלַח בְּיַד דָּוִד בְּנוֹ אֶל שָׂאוּל

(ישי בוודאי שולח את כל זאת הן מתוך כבוד למלך והן כדי שדוד ימצא חן בעיניו)

שאוּל מִבְּקֵשׁ מִיִּשְׂרָאֵל אֶת רִשְׁתּוֹ לִקְבֹּל אֶת דָּוִד (יט)

פס' יט: וַיִּשְׁלַח שָׂאוּל מַלְאָכִים (=שליחים) אֶל יִשְׂרָאֵל,

וַיֹּאמְרוּ: שְׁלַחָה אֵלַי אֶת דָּוִד בְּנֵךְ אֲשֶׁר בַּעֲזָן.

חֲמֹר (עם ככרות) לֶחֶם
וְנֹאד-יִין,

וגדי-עזים אחד

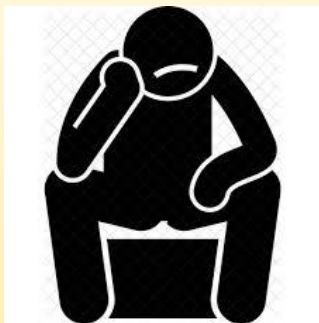
ויהי לו נשא-כלים

שאוּל אוהב את דוד (כא-כב)

פס' כא: וַיָּבֵא דָּוִד אֶל שָׂאוּל: וַיַּעֲמֵד לְפָנָיו, וַיִּאָהֱבֵהוּ מְאֹד, וַיְהִי לוֹ נֶשֶׂא-כְלִים (=משרת אישי).

פס' כב: וַיִּשְׁלַח שָׂאוּל אֶל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: יַעֲמֵד נָא דָּוִד לְפָנָי (=ישרת אותי בקביעות) כִּי מָצָא חָן בְּעֵינָי.

דוד מנגן לשאול (נג)

וְהָיָה בְּהֵיוֹת רוּחַ-אֱלֹהִים (רעה) אֶל שָׁאוּל,

וְלָקַח דָּוִד אֶת הַכִּנּוֹר וַיַּנֵּן בַּיָּדוֹ,

וְרוּחַ לְשָׁאוּל (רווחת הנשימה החופשית והרוח הטובה)

וְטוֹב לוֹ,

וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ-הָרָעָה.

הערה: הסיבה שכשדוד היה מנגן והרוח הרעה סרה מעם שאול היא לא רק בגלל טיב נגינתו של דוד, אלא גם כיוון שהוא נמשח למלך הרי שבנפשו נקבעו תכונות מיוחדות שהעצימו את אישיותו ובירכו את מעשי ידיו וגרמו לרווחת שומעיו.